Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Dnro K2026-49
14.10.2026

Lausuntopyyntönne: HE 222/2026 vp, lakivaliokunnan kuuleminen 15.10.2026
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI EDUNVALVONTAVALTUUTUKSESTA ANNETUN LAIN 17 §:N MUUTTAMISESTA

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohankkeen työryhmämietinnöstä.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

Suomen Asianajajat pitää ehdotusta edunvalvontavaltuutetun esteellisyysperusteiden väljentämisestä nimenomaisella kirjauksella edunvalvontavaltuutuksessa oikeasuuntaisena ja kannatettavana. On erityisen kannatettavaa, että määräys voi olla yleisluonteinen eikä pelkästään yksittäisiin, ennalta määrättyihin oikeustoimiin ja sukulaisiin kohdistuva.

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen työryhmämietinnössä (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:1) on tuotu esille, että osa edunvalvontavaltuutuksista jää vahvistamatta siitä syystä, että valtakirjan todistajat ovat esteellisiä. Tämä osoittaa käytännössä, että laajat esteellisyyssäännökset ovat kaiken kaikkiaan vieraita maallikoille. Esteellisyyssäännöksillä on tarkoituksensa ja paikkansa ja niillä suojataan päämiestä epäasialliselta toiminnalta, mutta liian laaja-alaisina ne hankaloittavat ja estävät valtuuttajan asioiden hoitoa.

Kuten hallituksen esityksessä tuodaan esille, käytännön kokemukset kiinteistöihin liittyviä oikeustoimia koskevista valtakirjamääräyksistä ovat osoittaneet, että valtuuttajan on usein vaikea ennakoida niitä nimenomaisia oikeustoimia, joita valtuutetun saattaa olla tarpeen tehdä. Samaten valtuuttajan on usein vaikea ennakoida niitä tilanteita, joissa valtuutettu on esteellinen edustamaan valtuuttajaa. Vaikka hallituksen esityksessä painotetaan edunvalvontavaltakirjan huolellista laatimista ja asiantuntija-avun merkitystä, on tosiasia se, että moni maallikko laatii ja tulee laatimaan edunvalvontavaltakirjan itse mallipohjien avulla. Tästäkin syystä sähköisten edunvalvontavaltakirjojen tekemisen mahdollistamisen selvittämistä tulee jatkaa. Suomen Asianajajat huomauttaa kuitenkin, että sähköisten edellytysten mahdollistamisen ei tule tarkoittaa sitä, etteikö paperisen edunvalvontavaltakirjan tekeminen olisi jatkossakin mahdollista.

Suomen Asianajajat toteaa, että suurin osa esteellisyystilanteista johtuu tietämättömyydestä. Ensinnäkin valtuuttaja ei ole välttämättä valtuutusta antaessaan mieltänyt, ettei valtuutettu saisikaan tehdä jotain oikeustoimea, minkä hän itse olisi toimikelpoisena oikeutettu tekemään ja johon valtuutuksen määräykset sinällään antavat oikeutuksen. Toisekseen valtuutetut eivät miellä ja huomaa tilanteita, joissa ovat esteellisiä.

Hallituksen esityksessä tuodaan esille lausunnoissa esille tuotua vaihtoehtoa, jossa valtuutetun esteellisyysperusteet olisivat nykyistä suppeammat, mutta edunvalvontavaltakirjassa olisi mahdollisuus laajentaa niitä. Hallituksen esityksessä tämä vaihtoehto on poissuljettu, koska tällainen sääntely johtaisi siihen, että läheisedunvalvojan ja edunvalvontavaltakirjan nojalla toimivan valtuutetun esteellisyysperusteet olisivat erilaiset.

Suomen Asianajajat painottaa edelleen näkemyksenään, että edunvalvojaan ja edunvalvontavaltuutettuun voidaan soveltaa eri esteellisyyssäännöksiä, koska edunvalvojan asema perustuu viranomaisen tai tuomioistuimen edunvalvojalle vahvistamaan edustusvaltaan, kun taas edunvalvontavaltuutus perustuu luottamukseen ja valtuuttajan itsemääräämisoikeuteen. Sääntely voisi olla erilaista, vaikka kyseessä tosiasiallisesti olisikin sama päämiehelle läheinen ihminen, koska tämän läheisen ihmisen edustusoikeus perustuu eri oikeusperustaan.

Näin ollen Suomen Asianajajat kannattaa sitä, että esteellisyyssäännös olisi lähtökohtaisesti suppea esitetyn säännöksen 1 momentin mukaisesti (*valtuutettu itse, valtuutetun puoliso tai joku, jota valtuutettu edustaa, taikka valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsi*) ja tästä voitaisiin poiketa laajentamalla esteellisyys edunvalvontavaltakirjaan otettavalla nimenomaisella kirjauksella esitetyn säännöksen 2 momentissa mainittuihin tahoihin *(valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsenlapsi, sisarus, vanhempi tai isovanhempi taikka tällaisen henkilön puoliso tai valtuutetun sisaruksen lapsi*).

Hallituksen esityksessä esitetään, että muutosta sovellettaisiin varavaltuutettuun ja toissijaiseen valtuutettuun vain, mikäli valtakirjassa on nimenomaisesti näin määrätty. Suomen Asianajajat ei pidä tätä ehdotusta kannatettavana, vaan esteellisyysperusteen väljentämisen pitäisi koskea niin valtuutettua, varavaltuutettua kuin toissijaista valtuutettua ja mikäli tästä halutaan poiketa, voidaan tästä antaa nimenomainen määräys edunvalvontavaltakirjassa. Valtuuttaja ei erota eri valtuutettujen oikeusasemaa ja usein varavaltuutettu ja toissijainen valtuutettu ovat sama henkilö. Kaikki valtakirjassa mainitut valtuutetut ovat lähtökohtaisesti valtuuttajalle läheisiä ja luotettavia henkilöitä. Lisäksi toissijainen valtuutettu tulee käytännössä kokonaisvaltaisesti ensisijaisen valtuutetun tilalle, mikäli tämä ei ota valtuutetun tehtävää vastaan, luopuu siitä tai tulee pysyvästi estyneeksi hoitamaan sitä.

Mikäli esteellisyyssäännöksen supistamista koskeva muutos jää hallituksen esityksen kaltaiseksi, Suomen Asianajajat kannattaa määräyksen soveltamista myös varavaltuutettuun ja toissijaiseen valtuutettuun ja mikäli tästä halutaan poiketa, tulee valtakirjassa antaa tätä koskeva nimenomainen määräys.

Vaikka nykyisten laajojen esteellisyyssäännösten voidaan katsoa olevan vastoin maallikojen oikeustajua, ei laki ole aikaisemmin mahdollistanut esteellisyyssäännöksiin puuttumista edunvalvontavaltakirjaan otettavalla nimenomaiselle kirjauksella, jolloin uutta säännöstä on perusteltua soveltaa vasta lain voimaantulon jälkeen laadittuihin edunvalvontavaltuutuksiin.

Lopuksi Suomen Asianajajat toteaa, että holhousasioiden rekisterin tietosisällön laajentamiseen sekä edunvalvojien ja edunvalvontavaltuutettujen sähköisen puolestaasioinnin edistämiseen tähtäävää lainsäädäntötyötä on syytä jatkaa kehittämällä sekä edunvalvontalainsäädäntöä että erityislainsäädäntöä. Tämän jatkotyön tukena on syytä tukeutua Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2026:20 -julkaisussa eriävät mielipiteensä esittäneiden Kimmo Luojuksen ja Eeva Lanton näkemyksiin asiasta.

Helsingissä 14. päivänä lokakuuta 2026

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Veera Kaunisvaara, Espoo

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmässä.